

นิพนธ์ต้นฉบับ

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์
โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานีดลนภา สุขประดิษฐ์⁽¹⁾, เลิศชัย เจริญธัญญ์⁽²⁾

วันที่ได้รับต้นฉบับ: 25 กรกฎาคม 2563

บทคัดย่อ

วันที่ตอบรับการตีพิมพ์: 25 กันยายน 2563

(1) ผู้รับผิดชอบบทความ: นักศึกษาหลักสูตร
สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
วิทยาการระบาด คณะสาธารณสุขศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น

(2) สาขาวิชาวิทยาการระบาดและชีวสถิติ
คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงวิเคราะห์แบบ Case-Control Study เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างได้จากการคำนวณขนาดตัวอย่าง 254 คน แบ่งเป็นกลุ่มศึกษา คือ หญิงตั้งครรภ์ ที่ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ 127 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ คือ หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ 127 คน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่หักกลุ่มตัวอย่างตนเอง ในช่วง 14 เมษายน พ.ศ.2563-15 พฤษภาคม พ.ศ.2563 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ด้วย Multivariate Logistic Regression นำเสนอขนาดความสัมพันธ์ด้วยค่า Adjusted odds ratio (OR_{adj}) ที่ช่วงความเชื่อมั่น 95%

ผลการศึกษา พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนไขหวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโรคและวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ (OR_{adj}=2.29, 95% CI: 1.08-4.85) การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคไขหวัดใหญ่ (OR_{adj}=0.27, 95% CI: 0.09-0.85) การรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ (OR_{adj}=2.67, 95% CI: 1.48-4.83) การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่มาก่อน (OR_{adj}=4.53, 95% CI: 2.45-8.36)

จากผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการรับวัคซีนนั้น บุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขทุกระดับ ควรมีบทบาทในการให้คำแนะนำแก่หญิงตั้งครรภ์และสามีหรือญาติที่ใกล้ชิด เพื่อเน้นให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับความรู้เกี่ยวกับโรคและวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ โอกาสเสี่ยงและความรุนแรงในการเกิดโรคอย่างถูกต้องเหมาะสม เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์สามารถตัดสินใจรับวัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่ให้ครอบคลุมทุกคนต่อไป

คำสำคัญ: วัคซีนป้องกันโรคไขหวัดใหญ่, หญิงตั้งครรภ์

Original Article

Factors Associated with Influenza Vaccination among Pregnant Women in
Phiboonmungsahan Hospital, Ubon Ratchathani Province*Donnapa Sookpradit⁽¹⁾, Lertchai Chareerntanyaruk⁽²⁾*

Received Date: July 25, 2020

Accepted Date: September 25, 2020

Abstract

This research was an analytical research as case-control study. It was conducted to study the factors associated with influenza vaccination among pregnant women in Phiboonmungsahan hospital, Ubon Ratchathani province. The total participants from sampling calculation was 254 pregnant women which divided into a case group (127) and a control group (127). The data were collected using self-administered questionnaire between 14 April 2020- 15 May 2020. The data were analyzed by using the multiple logistic regression and presented as adjusted odd ratio (OR_{adj}) with 95% confidence interval.

The results showed that the factors significantly associated with none influenza vaccination of pregnant women including: knowledge of influenza and influenza vaccine ($OR_{adj}=2.29$, 95% CI: 1.08-4.85), perceived susceptibility of influenza vaccination ($OR_{adj}=0.27$, 95% CI: 0.09-0.85), perceived the benefits of influenza vaccination ($OR_{adj}=2.67$, 95% CI: 1.48-4.83) and the information about the vaccination against influenza ($OR_{adj}=4.53$, 95% CI: 2.45-8.36).

According to this study, health personnel should advise every pregnant women and their husband or relatives to vaccinate the influenza, including awareness of risk, severity of disease.

Keywords: *Influenza Vaccination, Pregnant Women*

(1) **Corresponding author:** Master of
Public Health Student in Epidemiology,
Faculty of Public Health,
Khon Kaen University

(2) Department of Epidemiology and
Biostatistics, Faculty of Public Health,
Khon Kaen University

บทนำ

โรคไข้หวัดใหญ่ (Influenza) มีสาเหตุจากเชื้อ Influenza Virus เป็นโรคติดต่อทางเดินหายใจที่สามารถติดต่อได้ง่ายและสามารถก่อโรคในคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นสาเหตุทำให้เกิดการเจ็บป่วยที่รุนแรงและเกิดภาวะแทรกซ้อนที่อันตรายมากกว่าคนทั่วไปถึง 4 เท่า เนื่องจากหญิงตั้งครรภ์มีการเปลี่ยนแปลงของระบบภูมิคุ้มกันของหัวใจและปอด อีกทั้งโรคไข้หวัดใหญ่ยังเป็นอันตรายต่อทารกที่กำลังเจริญเติบโตในหญิงตั้งครรภ์ อาจส่งผลกระทบต่อเด็กในครรภ์ทำให้เด็กที่คลอดน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ดังนั้นการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่สามารถช่วยป้องกันการทรมานหลังคลอดจากผลกระทบของโรคไข้หวัดใหญ่ได้ (WHO, 2019)

ในประเทศไทย โรคไข้หวัดใหญ่จัดเป็นปัญหาทางสาธารณสุขที่มีความสำคัญ โดยกระทรวงสาธารณสุขได้จัดให้มีการรณรงค์ฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ในกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นประชาชนที่มีภาวะเสี่ยง ทั้งหมด 4 กลุ่ม ในช่วงเดือนมิถุนายน-สิงหาคม ของทุกปี ซึ่งหนึ่งในกลุ่มเป้าหมายคือ หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุครรภ์ 4 เดือนขึ้นไป ในการดำเนินงานในปีงบประมาณ 2561 และ 2562 พบว่าความครอบคลุมของการได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ในหญิงตั้งครรภ์ของประเทศไทย มีเพียงร้อยละ 5.38 และร้อยละ 12.04 ตามลำดับ ดังนั้นในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562 กระทรวงสาธารณสุขร่วมกับราชวิทยาลัยสูตินารีแพทย์และราชวิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย จึงได้จัดทำหนังสือแสดงเจตนาารมณร่วมกันในการให้บริการวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ กำหนดให้หญิงตั้งครรภ์และเด็กอายุ 6 เดือน ถึง 35 เดือน สามารถรับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ได้ตลอดทั้งปี เริ่มตั้งแต่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2562 เป็นต้นไป โดยมีเป้าหมายว่าหญิงตั้งครรภ์ควรได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 90 (สำนักโรคติดต่อทั่วไป, 2562)

โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร เป็นโรงพยาบาลชุมชนแม่ข่ายระดับทุติยภูมิเป็นหน่วยบริการที่ได้รับการสนับสนุนวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ จากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ผลการดำเนินงานให้บริการวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ปีงบประมาณ 2561 และ 2562 พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับวัคซีนมีเพียงร้อยละ 3.63 และ 27.29 ตามลำดับ (คลังข้อมูลสุขภาพ, 2562) ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด ดังนั้นผู้วิจัยสนใจศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ในโรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานเฝ้าระวัง ป้องกันควบคุมโรคและการบริหารจัดการด้านสาธารณสุขให้แก่กลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ได้รับวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่อย่างครอบคลุมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์-โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

นิยามศัพท์เฉพาะ

หญิงตั้งครรภ์ หมายถึง หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และมีอายุครรภ์มากกว่า 16 สัปดาห์ ที่เคยเข้ารับบริการฝากครรภ์ในคลินิกสูตินรีเวช โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร มาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง และมีภูมิลำเนาในเขตอำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย

• รูปแบบการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงวิเคราะห์ (case-control study) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ตั้งแต่ 14 เมษายน พ.ศ. 2563-15 พฤษภาคม พ.ศ. 2563

● ประชากรศึกษาและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และมีอายุครรภ์มากกว่า 16 สัปดาห์ขึ้นไปที่เคยเข้ารับบริการในคลินิกสูตินรีเวช โรงพยาบาลพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ปีงบประมาณ 2562 (ระหว่างวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2561- 30 กันยายน พ.ศ. 2562)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มศึกษา คือ หญิงตั้งครรภ์ ที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป และมีอายุครรภ์มากกว่า 16 สัปดาห์ ที่ไม่ได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ จำนวน 127 คน และกลุ่มเปรียบเทียบ คือหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป และมีอายุครรภ์มากกว่า 16 สัปดาห์ที่ได้รับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ จำนวน 127 คน รวมทั้งหมด 254 คน

● การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

เกณฑ์การคัดเลือกเข้า (Inclusion criteria) ยินยอมเข้าร่วมในการศึกษาคั้งนี้

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion criteria) ผู้ที่มีข้อห้ามในการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ เช่น ผู้ที่มีประวัติแพ้ไข่ไก่

● เครื่องมือการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย 1) ข้อมูลลักษณะบุคคล 2) ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ 3) การรับรู้เกี่ยวกับโรคและวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่และ 4) ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่

ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวิจัย ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและความเที่ยงตรงของเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และผ่านการทดลองใช้กับผู้ที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้ค่าดัชนีความเชื่อมั่น ในส่วนของความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่ เท่ากับ 0.85 และได้ค่าดัชนีความเชื่อมั่นการรับรู้ ดังนี้ การรับรู้โอกาส

เสี่ยงของการเป็นโรคไข้หวัดใหญ่ เท่ากับ 0.92, การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้หวัดใหญ่ เท่ากับ 0.91, การรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ เท่ากับ 0.87 และการรับรู้อุปสรรคของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ เท่ากับ 0.84

● ข้อพิจารณาจริยธรรม

การวิจัยครั้งนี้ ได้ผ่านการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น เลขที่ HE63044 ลงวันที่ 14 เมษายน พ.ศ. 2563

● การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป STATA version 10.1 สถิติที่ใช้วิเคราะห์ผลมีดังนี้

1) สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามัธยฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) สถิติเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ การวิเคราะห์ตัวแปรเชิงเดี่ยว (Univariate analysis) การหาความสัมพันธ์ของตัวแปรระหว่างกลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบและการวิเคราะห์ตัวแปรเชิงซ้อน โดยใช้วิธีวิเคราะห์การถดถอยพหุแบบลอจิสติก (Multiple logistic regression analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยค่า Adjusted odds ratio และช่วงความเชื่อมั่น 95%

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ข้อมูลลักษณะบุคคล

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มศึกษา และกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มอายุน้อยกว่า 29 ปี รองลงมา 19–25 ปี ร้อยละ 66.93 และ 64.57 ส่วนใหญ่มีอายุครรภ์มากกว่า 25 สัปดาห์ รองลงมาคือช่วง 18–25 สัปดาห์ ร้อยละ 52.76 และ 60.63 มีประวัติจำนวนครั้งการตั้งครรภ์ ที่ 1-2 ร้อยละ 84.25 และ ร้อยละ 85.83 ส่วนใหญ่ไม่มีโรคประจำตัวร้อยละ 93.70 และ

85.83 ในกลุ่มศึกษาส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ร้อยละ 45.67 ส่วนในกลุ่มเปรียบเทียบพบว่าส่วนใหญ่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 51.18 ส่วนด้านอาชีพนั้น พบว่ามีอาชีพแม่บ้าน/ไม่ได้ทำงาน ร้อยละ 53.33 และ 50.79 ส่วนใหญ่ไม่มีประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ก่อนการตั้งครรภ์ ร้อยละ 57.48 และ 54.33 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่

พบว่า กลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบ ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 88.98 และ 71.65 ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 การรับรู้เกี่ยวกับโรคและวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่

การรับรู้เกี่ยวกับโรคและวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ มีทั้งหมด 4 ด้าน ผลการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มศึกษาและกลุ่มเปรียบเทียบส่วนใหญ่ มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคไข้หวัดใหญ่ ในระดับดี ร้อยละ 42.52 และ 69.29 ด้านการรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้หวัดใหญ่ พบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้ ในระดับดี ร้อยละ 25.20 และ 74.80 ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ พบว่าส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 50.39 และ 77.95 และการรับรู้อุปสรรคของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ในกลุ่มศึกษาพบว่าส่วนใหญ่มีการรับรู้ที่อยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 43.31 และกลุ่มเปรียบเทียบ อยู่ในระดับดี 42.52 ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่

เหตุผลที่กลุ่มศึกษาไม่ฉีดวัคซีนฯ เพราะกลัวเข็ม ร้อยละ 27.56 กลัวเจ็บ ร้อยละ 11.81 กลัวเกิดอาการแพ้ เช่น ปวด บวม แดงร้อนบริเวณที่ฉีด ผื่นบริเวณที่ฉีด ผื่น มีไข้ ปวดศีรษะ ปวดเมื่อย อ่อนเพลีย ตาแดง เจ็บคอ หน้าแดง ร้อยละ 44.88 ไม่เชื่อมั่นในประสิทธิภาพของ

วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ร้อยละ 6.30 ไม่เสี่ยงต่อการติดเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่ เนื่องจากมีพฤติกรรมงดดูแลสุขภาพที่เหมาะสม ร้อยละ 23.62 และอื่นๆ คือ เป็นหญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์แต่กลับไปอาศัยอยู่ต่างจังหวัด ร้อยละ 2.36 ตามลำดับ

เหตุผลที่กลุ่มเปรียบเทียบฉีดวัคซีนฯ เพราะป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไข้หวัดใหญ่ ร้อยละ 81.89 ป้องกันการติดเชื้อจากตนเอง สู่เพื่อนร่วมงาน และครอบครัว ร้อยละ 48.82 ฉีดฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย ร้อยละ 48.03 ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่เป็นประจำทุกปี ร้อยละ 30.71 บุคลากรทางการแพทย์แนะนำให้ฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ร้อยละ 64.57 และ อื่นๆ ร้อยละ 3.94 ตามลำดับ

- การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่

พบว่า ประวัติการไม่มีโรคประจำตัว มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (OR=2.46; 95%CI=0.96-6.78, p-value=0.039) ด้านความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ และวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ระดับน้อย-ปานกลาง มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (OR=3.19; 95% CI=1.56-6.79; p-value<0.001) ด้านการรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป่วยเป็นโรคไข้หวัดใหญ่ระดับน้อย มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (OR=1.27; 95% CI=0.74-2.21; p-value=0.040) ด้านการรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ระดับน้อย-ปานกลาง มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (OR=3.48; 95% CI=1.95-6.25; p-value<0.001) และการไม่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่มาก่อน มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (OR=4.48; 95% CI=2.51-8.06;

p-value<0.001) (ดังตารางที่ 1)

- ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์แบบตัวแปร เชิงซ้อน (Multivariate Logistic Regression analysis)

พบปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีน
ป้องกันไข้หวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ ในโรงพยาบาล
พิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติ กับผลการศึกษา 4 ตัวแปร (p-value <0.05) ดังนี้
ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีน
ป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ (OR_{adj}=2.28, 95% CI=1.08-4.85,
p-value=0.031) การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป่วยเป็น
โรคไข้หวัดใหญ่ (OR_{adj}=0.27, 95% CI=0.09-0.85, p-value=
0.024) การรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกันโรค
ไข้หวัดใหญ่ (OR_{adj}=2.67, 95% CI=1.95-6.25, p-value=
0.001) และการไม่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ
การฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่มาก่อน (OR_{adj}=4.53,
95%CI=2.51-8.06, p-value<0.001) (ดังตารางที่ 2)

บทสรุปและอภิปรายผล

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการรับวัคซีนป้องกัน
โรคไข้หวัดใหญ่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value<
0.05) ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนฯ
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป่วยเป็นโรคไข้หวัดใหญ่ การ
รับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนฯ รับทราบข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับการฉีดวัคซีนฯ มาก่อน ตามรายละเอียดดังนี้

ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีน ป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่

หญิงตั้งครรภ์ที่มีความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่
และวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ในระดับน้อย-ปานกลาง
มีโอกาสไม่รับวัคซีนฯ มากกว่าหญิงตั้งครรภ์ ที่มีความรู้ฯ
ในระดับดี 2.29 เท่า (95% CI=1.04-8.03, p-value=
0.041) สอดคล้องกับการศึกษาของธวัช บุญนวม และคณะ
(2561) และทีรณูช ลีวงศ์ตระกูล และคณะ (2558) พบว่า
หญิงตั้งครรภ์ที่มีความรู้ฯ ในระดับดี มีโอกาสที่จะยอมรับ

การฉีดวัคซีนมากกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีความรู้ฯ ในระดับ
น้อย-ปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจาก ความรู้เป็นปัจจัยที่
ช่วยส่งเสริมให้บุคคลมีแนวทางในการปฏิบัติตนเพื่อ
ป้องกันโรคได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งแสวงหาแนวปฏิบัติ
และวิธีในการป้องกันโรคได้มากกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มี
ความรู้ฯ ในระดับน้อย-ปานกลาง

การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป่วยเป็นโรค ไข้หวัดใหญ่

หญิงตั้งครรภ์ที่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงฯ ในระดับ
น้อย จะลดโอกาสการรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่
0.27 เท่า เมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีการรับรู้โอกาส
เสี่ยงฯ ในระดับปานกลาง-ดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
(95% CI=0.09-0.85, p-value=0.024) ซึ่งแตกต่างกับ
การศึกษาของธวัช บุญนวม และคณะ (2561) พบว่าการ
รับรู้โอกาสเสี่ยงฯ ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับวัคซีน
ป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ นอกจากนี้ Becker ยังได้กล่าวไว้
ว่า “บุคคลที่มีการรับรู้และโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรค
และรับรู้ถึงความรุนแรงของโรคจะเห็นความสำคัญของ
การมีสุขภาพดี โดยให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตนเพื่อ
ป้องกันโรคและส่งเสริมสุขภาพ” (Becker et al., 1974)

การรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกัน โรคไข้หวัดใหญ่

หญิงตั้งครรภ์ที่มีการรับรู้ประโยชน์ของการฉีด
วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ในระดับน้อย-ปานกลาง มี
โอกาสไม่รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ 2.67 เท่า เมื่อ
เทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่มีการรับรู้ประโยชน์ฯ อยู่ใน
ระดับดี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (95% CI=1.48-4.84,
p-value=0.001) อาจเป็นเพราะหญิงตั้งครรภ์รับรู้ว่
การฉีดวัคซีนฯ เป็นทางเลือกที่ดีที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อ
ตนเองและทารกในครรภ์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ
ทีรณูช ลีวงศ์ตระกูล และคณะ (2558) ที่หญิงตั้งครรภ์มี
การรับรู้ประโยชน์ฯ ของการฉีดวัคซีนซึ่งจะส่งผลต่อ
พฤติกรรมที่ดีในการป้องกันโรคไข้หวัดดังกล่าว

การรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีด วัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่มาก่อน

หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่มาก่อน มีโอกาสไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ 4.53 เท่า เมื่อเทียบกับหญิงตั้งครรภ์ที่เคยรับทราบข้อมูลข่าวสารฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (95% CI=2.45-8.36, p-value< 0.001) อาจเนื่องจากการได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ที่ดีเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนไข้หวัดใหญ่ ทั้งจากบุคลากรทางการแพทย์หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องทางด้านสุขภาพ บุคคลใกล้ชิดในครอบครัว และข่าวสารทางอินเทอร์เน็ตนั้น มีความสำคัญและส่งผลต่อการตัดสินใจรับการฉีดวัคซีนฯ ของหญิงตั้งครรภ์ได้จากผลการศึกษารุ่นนี้พบว่า กลุ่มศึกษา 2 ใน 3 ของจำนวนทั้งหมด เป็นกลุ่มที่ไม่ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารฯ สอดคล้องกับการรายงานการศึกษาของ Barrett et al. (2018) พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับข่าวสารฯ จะมีโอกาสรับการฉีดวัคซีนฯ เป็น 12.8 เท่าของหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้รับข่าวสารฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($OR_{adj}=12.8$ 95% CI 2.65-62.5)

เอกสารอ้างอิง

- คลังข้อมูลสุขภาพ. (2562). สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุบลราชธานี ค้นเมื่อ 11 ตุลาคม 2562. จาก <https://ubn.hdc.moph.go.th/hdc/main/index.php>
- ทีรนุช ลีวงศ์ตระกูล, ญดา คุณผลิน, ธรรมสินธ์ อิงวิยะ, & สุรสิทธิ์ ชัยทองวงศ์วัฒนา. (2560). การยอมรับวัคซีนไข้หวัดใหญ่ในหญิงตั้งครรภ์ที่มาตรวจในคลินิกฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์. *Thai Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 25(2), 75-82.
- ธวัช บุญนวม, โชคชัย หมั่นแสงทรัพย์, สุธรรม นันทมงคลชัย, & ดิฐกานต์ บริบูรณ์หิรัญสาร. (2561). การยอมรับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ที่มาใช้บริการในคลินิกฝากครรภ์โรงพยาบาลศิริราช. *วารสารสาธารณสุขศาสตร์*, 48(2), 127-136.
- สมาคมโรคติดต่อแห่งประเทศไทย. (2562). *วัคซีนไข้หวัดใหญ่ สำหรับหญิงตั้งครรภ์และเด็ก 6-35 เดือน*. ค้นเมื่อ 13 กันยายน 2562, จาก <https://www.idthai.org/Contents/Views/?d=pOmRl8!4!!417!KvBmT8y4>
- สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ. (2562). *ชวนคนไทย 7 กลุ่มเสี่ยง ฉีดวัคซีนไข้หวัดใหญ่ 1 มิ.ย.-31 ส.ค.นี้ เตรียม 4 ล้านโดส*. ค้นเมื่อ 17 กันยายน 2562. จาก <https://www.nhso.go.th/FrontEnd/NewsInformationDetail.aspx?newsid=MjUxMw==>
- สำนักโรคระบาดวิทยา. (2554). *โรคไข้หวัดใหญ่*. ค้นเมื่อ 13 กันยายน 2562, จาก <http://www.boe.moph.go.th/fact/Influenza.htm>

ข้อเสนอแนะหรือการนำไปใช้ประโยชน์

- 1) ควรทำการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อศึกษาข้อมูลเชิงลึกว่า เหตุใดหญิงตั้งครรภ์ที่มีการรับรู้โอกาสเสี่ยงรับรู้ความรุนแรง รับรู้อุปสรรคเกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่ และวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ในระดับดี จึงไม่รับวัคซีนป้องกันไข้หวัดใหญ่
- 2) ควรศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับความคิดเห็น แพทย์ พยาบาล และบุคลากรทางการแพทย์ ทุกระดับ ทั้งผู้กำหนดนโยบาย ผู้ถ่ายทอดนโยบายลงสู่ผู้ปฏิบัติ และผู้ปฏิบัติว่ามีข้อคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะอย่างไร เกี่ยวกับการให้บริการวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ในหญิงตั้งครรภ์ เนื่องจากในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ยังพบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ที่ไม่ได้รับคำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทย์นั้น ยังมีสัดส่วนหรือจำนวนที่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มที่ได้รับคำแนะนำจากบุคลากรทางการแพทย์
- 3) ควรพิจารณากลยุทธ์รวมทั้งช่องทางในการประชาสัมพันธ์เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ได้ข้อมูลที่ถูกต้อง และทั่วถึง และมีการประเมินผลการรับรู้ข้อมูล ก่อนที่จะให้ตัดสินใจรับหรือไม่รับวัคซีน เพื่อให้หญิงตั้งครรภ์ได้รับวัคซีน ไข้หวัดใหญ่อย่างครอบคลุม

Barrett, T., McEntee, E., Drew, R., O'Reilly, F., O'Carroll, A., O'Shea, A., et al. (2018). Influenza vaccination in pregnancy: vaccine uptake, maternal and healthcare providers' knowledge and attitudes. A quantitative study. *BJGP Open*, 2(3), bjgpopen18X101599.

Becker, M. H., Drachman, R. H., & Kirscht, J. P. (1974). A new approach to explaining sick-role behavior in low income population. *American Journal of Public Health*, 64(3), 206.

WHO. (2019). *Pregnant Women & Influenza (Flu)*. Retrieved October, 19, 2019, from <https://www.cdc.gov/flu/high-risk/pregnant.htm>

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆกับการไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ ในโรงพยาบาลพุดมิ่งสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี : การวิเคราะห์ที่ละตัวแปร (Univariate analysis)

ปัจจัย	กลุ่มศึกษา (Case) (n=127)		กลุ่มเปรียบเทียบ (Control) (n=127)		การวิเคราะห์ที่ละตัวแปร		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	OR _{crude}	95%CI	p-value
อายุ							
≤ 29 ปี	85	66.93	82	64.57	1		
> 29 ปีขึ้นไป	42	33.07	45	35.43	0.90	0.52-1.56	0.692
อายุครรภ์							
> 25 สัปดาห์	60	47.24	50	39.37	1		
≤ 25 สัปดาห์	67	52.76	77	60.63	0.73	0.43-1.22	0.205
จำนวนครั้งของการตั้งครรภ์							
> 2	20	15.75	18	14.17	1		
≤ 2	107	84.25	109	85.83	1.13	0.54-2.41	0.725
โรคประจำตัว							
มี	8	6.30	18	14.17	1		
ไม่มี	119	93.70	109	85.83	2.46	0.96-6.78	0.039
ระดับการศึกษา							
> มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	11	8.66	13	10.24	1		
≤ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	116	91.34	114	89.76	1.20	0.47-3.10	0.668
อาชีพ							
ประกอบอาชีพ	58	45.67	67	52.76	1		
ไม่ได้ประกอบอาชีพ	69	54.33	60	47.24	1.33	0.79-2.24	0.259
ประวัติการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ก่อนการตั้งครรภ์							
เคย	54	42.52	58	45.67	1		
ไม่เคย	73	57.48	69	54.33	1.14	0.67-1.92	0.613
2. ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับดี	36	28.35	14	11.02	1		
ระดับน้อย-ปานกลาง	91	71.65	113	88.98	3.19	1.56-6.79	< 0.001
3. การรับรู้เกี่ยวกับโรคและวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่							
3.1 การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป่วยเป็นโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับปานกลาง-ดี	86	67.72	79	62.20	1		
ระดับน้อย	41	32.28	48	37.80	1.27	0.74-2.21	0.040

ตารางที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆกับการไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ของหญิงตั้งครรภ์ ในโรงพยาบาลพุดมิ่งสาหาร
จังหวัดอุบลราชธานี : การวิเคราะห์ที่ละตัวแปร (Univariate analysis) (ต่อ)

ปัจจัย	กลุ่มศึกษา (Case) (n=127)		กลุ่มเปรียบเทียบ (Control) (n=127)		การวิเคราะห์ที่ละตัวแปร		
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	OR _{crude}	95%CI	p-value
3.2 การรับรู้ความรุนแรงของโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับน้อย-ปานกลาง	86	67.72	95	74.80	1		
ระดับดี	41	32.28	32	25.20	1.42	0.82-2.45	0.212
3.3 การรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับดี	63	49.61	28	22.05	1		
ระดับน้อย-ปานกลาง	64	50.39	99	77.95	3.48	1.95-6.25	< 0.001
3.4 การรับรู้อุปสรรคของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับน้อย-ปานกลาง	41	32.28	48	37.80	1		
ระดับดี	86	67.72	79	62.20	1.27	0.74-2.21	0.357
4. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่							
ท่านเคยรับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่มาก่อนหรือไม่							
เคย	28	22.05	71	55.91	1		
ไม่เคย	99	77.95	56	44.09	4.48	2.51-8.06	< 0.001

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์แบบเชิงซ้อน (Multivariate analysis) ระหว่างตัวแปรต้นที่สนใจกับการไม่ได้รับวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่ ของหญิงตั้งครรภ์ ที่ละหลายตัวแปร

ปัจจัย	กลุ่มศึกษา (Case) (n=127)		กลุ่มเปรียบเทียบ (Control) (n=127)		Adjusted OR	95%CI	p-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ			
ความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับดี	36	28.35	14	11.02	1		
ระดับน้อย-ปานกลาง	91	71.65	113	88.98	2.29	1.08-4.85	0.031
การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการป่วยเป็นโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับปานกลาง-ดี	86	67.72	79	62.20	1		
ระดับน้อย	41	32.28	48	37.80	0.27	0.09-0.85	0.024
การรับรู้ประโยชน์ของการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่							
ระดับดี	63	49.61	28	22.05	1		
ระดับต่ำ-ปานกลาง	64	50.39	99	77.95	2.67	1.48-4.84	0.001
ได้รับทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคไข้หวัดใหญ่มาก่อน							
เคย	28	22.05	71	55.91	1		
ไม่เคย	99	77.95	56	44.09	4.53	2.45-8.36	<0.001